

4. Voda ve městě – kašny a studny

K nejpozoruhodnějším a největším kamenným objektům v Plané patří městské kašny. Kašny hrály důležitou roli v zásobování města vodou, studny hrály díky špatně propustnému podloží města roli menší. K tomuto tématu vznikla velmi názorná a krásně zpracovaná naučná stezka jménem „Voda pro život v Plané“. Podobné systémy kašen s přívodem pramenů jsou známy například v Horní Falcí v městech Floss a Pleystein.²¹⁷

Již v polovině 16. století je v historických záznamech města poprvé zmíněn tzv. mistr vodovodu, který byl zodpovědný za údržbu vodovodních potrubí (rour).²¹⁸ Jím udržované sběrné a rozvodné nádrže se nazývaly „Rohrkästen“. Jednalo se o stabilní čtyřhranné kašny nebo nádrže, ve kterých se shromažďovala potrubím přiváděná voda, aby tam mohla být odebírána občany města.²¹⁹

Lze se domnívat, že tyto kašny byly zpočátku převážně dřevěné a teprve s počátkem 19. století byly nahrazeny kašnami kamennými, jak dokládá příklad z roku 1804.²²⁰ Obraz vzniklý na konci 18. století, nacházející se u Mariánského oltáře v severní postranní lodi farního kostela, zobrazuje scénu z tržiště ze 17. století, na které je vidět kašna dřevěná (obr. 4-1).²²¹

Všechny historické kašny, které se dnes ve městě nacházejí, jsou celé vyrobeny ze žuly a pocházejí z konce 19. století. Původně byla voda přiváděna dřevěnými, vrtanými rourami. Ty byly nahrazeny až v polovině 19. století rourami železnými nebo hliněnými.²²²

Zdá se, že i tvar kašen se v průběhu času měnil; zatímco nádrže z počátku 19. století byly hranaté²²³, novější a dodnes zachované kašny mají kulatý nebo oválný tvar. Proto odpovídají spíše konceptu studny než kašny. Nejedná se však o skutečnou pramennou studnu nebo studnu se spodní vodou, protože voda je přiváděna zvenčí potrubím. Existuje také pojem „Röhrbrunnen“ [„potrubní pramen“] a v závislosti na výkladu definice má podobným

nebo dokonce stejný význam jako „Rohrkästen“ [„potrubní kašna“].²²⁴ Avšak tento pojem není v historických knihách města Planá nikde použitý.

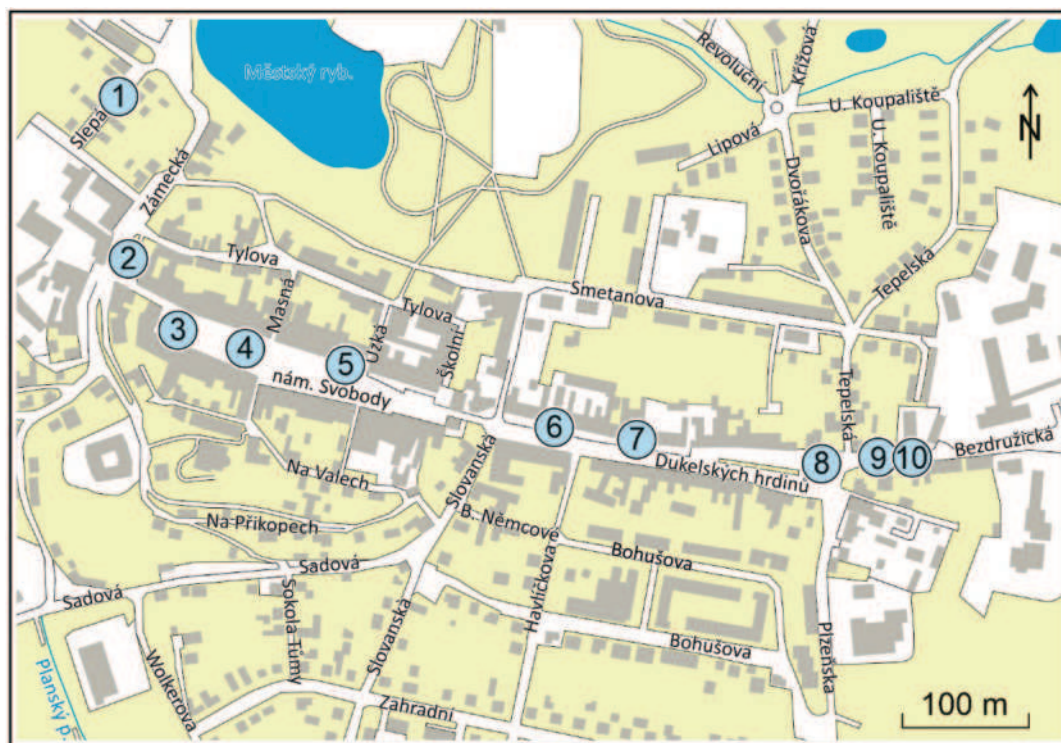

Obr. 4-1: Obraz na Mariánském oltáři v plánském farním kostele zobrazuje jednu z původních dřevěných kašen na dnešním náměstí Svobody. / Das Gemälde am Marienaltar in der Pfarrkirche von Planá zeigt einen der ursprünglich hölzernen Rohrkästen auf dem heutigen Svoboda-Platz.

Šest těchto historických kašen je dodnes zachováno. Zdobí je dekorativní kamenné sochy, které budou jednotlivě popsány.

V rámci již zmíněné naučné vodní stezky byly vedle stávajících kašen do země zapuštěny kamenné kvádry o hraně asi 20 cm. Dva další kvádry odkazují na původní místa kašen, které již dnes neexistují. Všechny nesou různé symboly ve formě reliéfu nebo malé plastiky. Kvádry byly zhotoveny ze světlé, středně zrnité, biotit obsahující žuly z kamenolomu u Nebílovského Borku jižně od Plzně, která částečně obsahuje neostře ohraničené tmavé inkluze jiné horniny. Autorem atraktivně řešených kamenných soch je umělec TILO ETTL.

Následující popis směřuje od západu k východu podél stávajících naučné stezky (obr. 4-2).

Obr. 4-2: Poloha kašen a studny v centru města Planá (číslování viz text). / Lage der Röhrkästen und eines Brunnens in der Innenstadt von Planá (Nummern lt. Erläuterungen im Text).

4.1 Kašna s veverkou ve Slepé ulici na Zámeckém předměstí

Kašna ve Slepé ulici se nachází pod řadou velkých lip v pruhu zeleně mezi dvěma jízdními pruhy (obr. 4-2: č. 1). Je asi dva metry hluboká a sestává z dvanácti kruhově sestavených, maltou spojených a různě širokých kamenných prvků. Ty spojuje ještě černě natřená kovová obruč na vrchním okraji kašny. Průměr kašny je asi dva a půl metru, dno kašny je vyložené kamennými deskami. Asi v jedné třetině její vnější výšky probíhá jednoduchá profilová linie (obr. 4-3).

Na severovýchodní straně kašny je vytesán letopočet 1896, orámovaný jednoduchým obdélníkem se zaoblenými rohy. Tento rámeček, jakož i letopočet mají na sobě zbytky černé barvy.

Zajímavé je, že právě na tomto místě je již v historické mapě z roku 1839 zakreslená hranatá nádrž na vodu – zřejmě velká kašna.²²⁵ Stavba kamenné kašny, která se dochovala dodnes, byla odsouhlasena na zasedání zastupitelstva obce dne 24. ledna 1896; tehdy byla Slepá ulice označována ještě jako „Nové město“.²²⁶

Kamenné prvky jsou z větší části ze žlutavé středně zrnité žuly s jednotlivými, velmi malými šupinami světlé slídy. Kameny pocházejí zřejmě z jednoho z četných lomů západně od Planá.

Ve středu kašny je kamenný sloup s broušeným povrchem, stojící na špicovaném podstavci. Oba prvky jsou ze středně zrnité až hrubozrnné flossenburské žuly, bohaté na muskovit. Podstavec je z modravé šedé, sloup ze žlutavé

varianty kamene. Na sloupu leží dohladka vyleštěná mísa, na které stojí jemně špicovaná soška veverky, obojí opět z modrošedé flossenbürské žuly (obr. 4-4a). Soška byla vytvořena v roce 2021 v rámci projektu „Žula a voda“ během uměleckého workshopu umělcem TILO ETTLEM. Veřejnost měla možnost přihlížet práci umělce.

Asi dva metry východně od kašny stojí na trávníku asi 30 centimetrů vysoký, špicovaný kamenný kvádr ze světlé, středně zrnité žuly bohaté na biotit s neostře ohraničenými, tmavými xenolity (obr. 4-4b). Na kvádru stojí pěkně vypracovaný, malý, kulatý, „dřevěný“ džber na vodu, vysekaný ze stejného kamene jako kvádr, na kterém stojí.

Obr. 4-3: Kašna ve Slepé ulici po renovaci na jaře roku 2022. / Der Röhrkasten an der Slepá-Straße nach der Renovierung im Frühjahr 2022.

Obr. 4-4: Detail sošky veverky z flossenbürské žuly a „Vodní kámen“ s motivem džberu na vodu. / Detail der Eichhörnchen-Skulptur aus Flossenbürger Granit und der „Wasserstein“ mit dem Motiv des Wassertroges.

4.2 Kašna u bývalé mincovny

Kašna na západním okraji centra města poblíž bývalé mincovny se nachází na malé ploše zeleně před bývalou horní branou (obr. 4-2: č. 2). Je asi dva metry hluboká a má průměr téměř čtyři metry (obr. 4-5). Kašna je sestavená z jednadvaceti kruhově sestavených, různě širokých kamenných prvků spojených maltou. Ty jsou navíc spojené rezivějící železnou obručí. Na vnější straně kašny jsou patrné zbytky bílé barvy. Dno kašny je vyložené různě velkými obdélníkovými kamennými deskami.

Obr. 4-5: Kašna před budovou bývalé mincovny s novou soškou ryby z flossenbürské žuly. / Der Röhrkasten vor dem Gebäude der „Alten Münze“ mit dem neu aus Flossenbürger Granit gestalteten Kunstwerks eines Fisches.

Obr. 4-6: Nápis „V.F. Mutter“ na kašně. Zbytek lze rozeznat jen velmi těžko. Je možné, že znamená jméno dárce kašny. / Beschriftung „V.F. Mutter“ auf dem Röhrkasten. Der Rest ist nur sehr schwer zu entziffern. Sie deutet möglicherweise auf die Stifter des steinernen Röhrkastens hin.

Téměř v polovině výšky vnější stěny probíhá jednoduchá profilová linie. Na jihozápadní straně je v oválném, mírně vystupujícím rámečku do kamene vytesán letopočet 1883. Pod ním se dá díky zbytkům bílé

barvy vytušit několik písmen, tvořící nápis, který nelze rozeznat (obr. 4-6).

Historické prameny poskytují informace, kdy byla na tomto místě poprvé postavena kašna. První zmínka pochází z roku 1879, kdy byla zjištěna potřeba kašny v Masné ulici (Fleischgasse). Dva roky později byla kašna postavena na místě, kde dříve stávaly masné krámy.²²⁷ Podle historické mapy z roku 1839 stály na dnešní zelené ploše s kašnou dvě „hospodářské budovy“, které již dnes neexistují. Mohlo by se jednat o zmíněné masné krámy.²²⁸

Zajímavé je, že máme informace i k nákladům na kašnu: stála 582 zlatých 77 krejcarů rakouské měny.²²⁹ To by dnes odpovídalo zhruba částce 8 tisíc euro.²³⁰ Vysoká cena by mohla znamenat, že kašna byla postavena z kamene. Další zmínka o kašně je z roku 1895, kdy byla obec podpořena spořitelnou částkou 400 zlatých na stavbu kašny v Zámeckém předměstí naproti tzv. Panskému domu.²³¹ Zde se s největší pravděpodobností jedná o dnešní kašnu, protože velký dům v ulici naproti zelené ploše je v historické mapě Plané označený jako „Panský dům“.²³² Vrytý letopočet na kašně (1883) nesouhlasí s žádným z obou letopočtů z literatury; dokončení nebo zprovoznění kašny z roku 1880 se mohlo o tři roky opozdit a roku 1895 byla kašna možná pouze rozsáhle renovována nebo přestavěna. Silně zvětralý nápis by mohl poskytnout bližší informace.

Kamenné prvky jsou z jemně až středně zrnité dvojslídne žuly, která místy obsahuje větší živce. Desky na dně kašny jsou z různých, částečně porfyrických druhů žuly, které jsou jemně- až středně zrnité. Rozličné druhy žuly pocházejí všechny z oblasti západně od Plané.

Uprostřed kašny stojí na podstavci tvaru kostky hrubě opracovaný sloup se čtvercovým půdorysem se stopami vrtů na hraně. Na sloupu je umístěna socha dvou ryb. V každém ze čtyř rohů podstavce je do kamene vysekaná malá žába. Všechny objekty jsou vypracované ze středně zrnité flossenbürské žuly. Socha byla vytvořena

na zakázku města v roce 2016 umělcem TÍLEM ETTLEM a jmenuje se příznačně „Ryby a žáby“.

Několik metrů východně od kašny stojí asi 20 centimetrů vysoký, štokovaný kamenný kvádř ze světlé, středně zrnité biotitické žuly. Na vrchní ploše vypracoval umělec TÍLO ETTL malou postavu oslíka (obr. 4-7).

Obr. 4-7: „Vodní kámen“ na naučné stezce s motivem oslíka poblíž kašny před bývalou mincovnou. / „Wasserstein“ des Lehrpfads mit dem Motiv eines Esels nahe dem Röhrkasten vor der Alten Münze.

4.3 Stará studna v západní části náměstí Svobody

Mezi bývalým hotelem „Medvěd“ a dnešním kinem se nachází uprostřed dlážděné plochy kruhová kamenná deska z jednotlivých kusů žuly (obr. 4-2: č. 3). Už tvar napovídá, že se zřejmě jedná o místo bývalého zásobování vodou. Skutečně se na tomto místě nacházela opravdová studna, ze které byla voda čerpána pomocí

ruční pumpy. Na historické pohlednici je vidět studna, na které byl i hydrant (obr. 4-8).

Obr. 4-8: Historická pohlednice zachycuje starou studnu před rokem 1913. Později byla odstraněna a až při rekonstrukci náměstí bylo toto místo označeno. / Die historische Postkarte zeigt den alten Brunnen vor 1913. Er wurde später beseitigt und erst bei der Sanierung des Platzes wurde die Stelle markiert.

Obr. 4-9: Kamenný kruh na západě náměstí Svobody označuje místo, na kterém se nacházela stará studna. / Steinscheibe auf dem westlichen Svoboda-Platz als Markierung der Stelle, an der sich ein alter Brunnen befand.

Obr. 4-10: Detail prostředního žulového kamene s popisem „staré studny“. / Detail der zentralen Granitscheibe mit der Beschriftung des „alten Brunnens“.

Místo, kde se studna nacházela, bylo v roce 2017 bylo v rámci modernizace náměstí Svobody označeno. V kruhové kamenné desce uprostřed věnce z jednotlivých kamenů je vytesán nápis „NA TOMTO MÍSTĚ LEŽÍ UKRYTA STARÁ STUDNA – MMXVII“ (obr. 4-9 a 4-10).

4.4 Kašna v západní části náměstí Svobody

Kašna se nachází mezi domy čp. 39 a 20, západně od centrálního pomníku sv. Jana Nepomuckého (obr. 4-2: č. 4). Kruhová nádrž má průměr asi 4,5 metru a je zhruba dva metry hluboká. Celkem třicet jedna různě širokých žulových prvků je uspořádáno do kruhu, spojeno maltou a na horním okraji kašny zajištěno černě natřenou železnou obroucí.

Téměř v polovině výšky vnější stěny kašny probíhá jednoduchá profilová linie. Na kašně jsou dva rozdílné letopočty: na západní straně je nápis „1830 / AS MN. I.O. / F. R. I. B. WK.“, na severní straně je v mírně zapuštěném obdélníkovém rámečku vytesán letopočet „1888“ (obr. 4-11).

Obr. 4-11: Kašna v západní části náměstí Svobody s moderní sochou uprostřed nádrže dnešního okrasného pramene. / Der Röhrkasten auf dem westlichen Svoboda-Platz mit der modernen Skulptur in der Mitte des Beckens des heutigen Zierbrunnens.

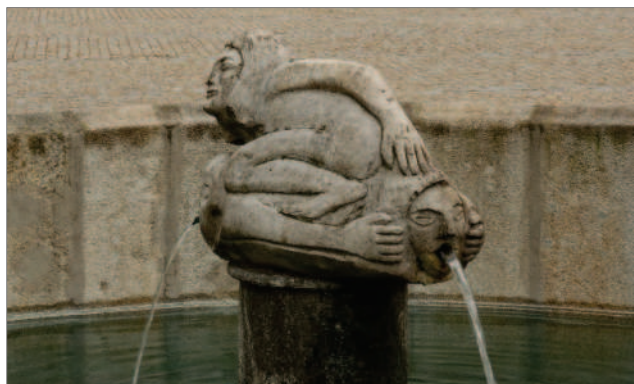
Lze předpokládat, že na bývalém „Ringplatzu“, dnešním náměstí Svobody, který po staletí představoval tržiště, a tedy centrum města Planá, se vždy nacházelo více kašen. Zdroj z roku 1789 zpravuje o tom, že se na náměstí nacházejí dvě nádrže, do kterých se přivádí voda pomocí téměř 2 800 kroků dlouhého potrubí.²³³

V roce 1804 byla dřevěná kašna v dolní části náměstí nahrazena kamennou čtvercovou kašnou.²³⁴ Zda stála právě na místě dnešní kašny, není jisté, protože u dolní brány byla ještě druhá kašna, která dnes již neexistuje.²³⁵ Ta byla zmíněna ale až v roce 1868²³⁶ a v historické mapě z roku 1939 není zakreslena²³⁷, takže se u kašny z roku 1804 se vši pravděpodobností jedná o předchůdkyni kašny dnešní. V historické mapě z roku 1839 je již přinejmenším označená jako „kamenná studna“.²³⁸ Ze stejného roku 1839 pochází zpráva, že z důvodu nedostatku vody byla v dolním náměstí postavena kamenná kašna.²³⁹ Zřejmě se zde jednalo o druhou kašnu, která dnes již neexistuje. Jisté je pouze to, že kašna byla v rámci projektu vodovodu (1888–1893) renovována, zvětšena, nebo dokonce obnovena.²⁴⁰

Kamenné prvky pocházejí převážně ze středně zrnité žuly s muskovitem, která se vyskytuje západně od Plané. Dno bylo vybetonované a i vnitřní spáry mezi kameny byly zřejmě před nedávnem utěsněné maltou. Dlažba kolem kašny je ze žulových desek, uspořádaných do kruhu. Ty byly zřejmě položeny v době vzniku kašny.

Uprostřed kašny stojí sloup z poněkud tmavšího, zřejmě dioritického materiálu. Na něm je chrlič vody se čtyřmi lidskými tvářemi, který připomíná románsko-gotické vzory na kostelích (obr. 4-12). Povrch plastiky je hladký; je ze světlého, jemnozrného kamene ze štěrkoviny v údolí řeky Naab u Schwarzenfeldu (Německo, Horní Falc). Socha bez názvu byla vytvořena sochařem GIULIEM BAZZANELLOU, žijícím v Klardorfu u Schwandorfu a pocházejícím z Itálie, a myšlenka vznikla u sklenice piva při setkání s TILEM ETTLEM v Plané v roce 1993.

Ve vzdálenosti několika metrů severozápadně od kašny je asi 20 centimetrů vysoký štokovaný „vodní kámen“ ze světlé, středně zrnité biotitické žuly, který byl zasazen mezi dlažební kameny (obr. 4-13). Na kameni byla umělcem TILEM ETTLEM vytesána ryba v životní velikosti.

Obr. 4-12: Socha vodotrysku autora GIULIA BAZZANELLY z Klardorfu u Schwandorfu. Na sochu použil jemnozrný světlý kámen. / Wasserspeier-Skulptur von GIULIO BAZZANELLA aus Klardorf bei Schwandorf. Er hat dafür ein Geröll aus einem feinkörnigen hellen Stein verwendet.

Obr. 4-13: „Vodní kámen“ s motivem ryby poblíž kašny v západní části náměstí Svobody. Žulový kámen byl opracován TILEM ETTLEM. / „Wasserstein“ mit einem Fischmotiv nahe des Röhrkastens auf dem westlichen Svoboda-Platz. Der Granitstein wurde von TILO ETTL bearbeitet.

4.5 Kašna ve východní části náměstí Svobody

Tato kašna stojí na náměstí Svobody mezi domy čp. 51 a čp. 6, východně od Svatojánského sloupu (obr. 4-2: č. 5). Průměr kašny je téměř čtyři a půl metru, hloubka nádrže asi dva metry (obr. 4-14). Kašna je sestavena z dvaceti sedmi kruhově seřazených kamenných prvků, které jsou spojené maltou a které ještě na horním okraji drží černě natřená železná obruč. Na dvou kamenných prvcích jsou na horním okraji malé krychlové zářezy.

Obr. 4-14: Kašna ve východní části náměstí Svobody s oválnou fontánou z umělého kamene uprostřed nádrže. / Röhrkasten auf dem östlichen Svoboda-Platz mit einer ovalen Brunnenschale aus Kunststein in der Beckenmitte.

Na staré fotografii z roku 1870 je vidět, že tato kašna dříve měla dřevěný kryt.²⁴¹ Zářezy souvisí pravděpodobně s upevněním tohoto krytu. Dno je vyloženo různě velkými obdélníkovými kamennými deskami.

Obr. 4-15: Boční pohled na kašnu s letopočty obnovy příp. opravy. / Seitenansicht des steinernen Röhrkastens mit den Jahreszahlen der Erneuerung bzw. Renovierung.

Asi v jedné třetině výšky vnější stěny kašny probíhá jednoduchá profilová linka. Na severní straně kašny jsou vysekány letopočty 1817 a 1889 v mírně zapuštěném rámečku, jehož tvar připomíná pravoúhlý čtyřlístek se zašpičatělými lístky (obr. 4-15).

V účtech obce z roku 1687 je poprvé zmínka o „horní kašně“.²⁴² Je doloženo, že kašna na dolním náměstí byla postavena ze dřeva; to platí se vši pravděpodobností i pro kašnu horní.²⁴³ Historické prameny uvádějí, že roku 1830 byla z důvodu „často velmi citelného nedostatku vody“ postavena mimo jiné nová kamenná kašna na horním náměstí.²⁴⁴ Avšak tento letopočet na dnešní kašně není; zřejmě byla postavena již dříve (1817), o čemž v historických zdrojích není zmínka. Oproti tomu pozdější letopočet (1889) může být literaturou doložen: v důsledku nákladného projektu vodovodu, který byl dokončen v letech 1888–1893, bylo postaveno pět nových kašen; dvě na Petřském předměstí a tři ve městě, z čehož jedna byla jistě na horním náměstí.²⁴⁵ Otevřená zůstává otázka, zda byla kašna z roku 1817 pouze opravena, zvětšena nebo zcela vyměněna.

Že kašna na tomto místě existovala již před rokem 1889, dokládá i historická mapa z roku 1839, která kašnu zobrazuje.²⁴⁶

Kamenné prvky a desky na dně jsou z různě barevných žul s rozdílnou zrnitostí a složením minerálů. Všechny zřejmě pocházejí z oblasti západně od Plané. Vnitřní spáry mezi kameny byly zřejmě v nedávné minulosti utěsněné maltou. Kašna je obklopena kruhově položenými žulovými dlažebními deskami, které zřejmě byly položeny již v době stavby kašny.

Uprostřed kašny je sloupek s osmihranným půdorysem. Dolní polovina je z velmi tmavé, hrubozrnné; horní polovina ze světlejší, jemnozrnné žuly. Na sloupku je umístěna kulatá fontána ze světle šedého umělého kamene, na jejímž okraji je dvanáct výřezů pro přepad vody.

Několik metrů jihovýchodně od kašny stojí jeden z asi 20 cm vysokých štokovaných kamenných kvádrů ze světlé, středně zrnité biotitické žuly. Tento „vodní kámen“ je silně porostlý lišejníkem, takže vypadá tmavší. Na kvádru sedí hezky vypracovaná žába v životní velikosti, dílo TILA ETTLA (obr. 4-16).

Obr. 4-16: „Vodní kámen“ s motivem žáby u kašny ve východní části náměstí Svobody. / „Wasserstein“ mit Froschmotiv am Röhrkasten auf dem östlichen Svoboda-Platz.

4.6 Pamětní kameny dnes již neexistujících kašen na Petřském předměstí

Západní ze dvou dnes již neexistujících kašen na Petřském předměstí se nacházela v dnešní ulici Dukelských hrdinů, přibližně v úrovni budovy bývalé Trioly (ještě dříve bývalé spořitelny) (obr. 4-2: č. 6). Na zelené ploše na původním místě připomíná „vodní kámen“ s motivem dvou džberů sochaře TILO ETTLA bývalou kašnu, která je vidět ještě na pohlednici z roku 1903 (obr. 4-17, obr. 4-18).

Obr. 4-17: Pohlednice z roku 1903, na které je ještě vidět kašnu v západní části Petřského předměstí naproti budově bývalé spořitelny (Trioly). / Postkarte aus dem Jahre 1903, die den Röhrkasten im Westen der Petersvorstadt gegenüber dem Sparkassengebäude noch zeigt.

Obr. 4-18: „Vodní kameny“ na místech bývalých kašen na Petřském předměstí. Vlevo v západní části, vpravo ve východní části. Motivy jsou džbery, kterými je voda plněna do džbánů pro transport. / „Wassersteine“ an den Stellen ehemaliger Röhrkästen in der Petersvorstadt. Links im westl. Teil, rechts im östl. Teil. Die Motive sind Schöpfgefäße, aus denen das Wasser in Krüge für den Transport gefüllt wird.

Druhá z obou již neexistujících kašen se nachází dále na východ na zelené ploše na západním konci autobusového nádraží (obr. 4-2: č. 7) a také byla označena „vodním kamenem“ TILA ETTLA (obr. 4-18)

4.7 Kašna na východním konci Petrského předměstí

Kašna na východním konci Petrského předměstí je obklopena malou zelenou plochou, která se nachází asi 50 metrů západně od kostela sv. Petra mezi jízdními pruhy (obr. 4-2: č. 8). Kašna je asi dva a půl metru hluboká a sestává z patnácti kruhově složených, maltou spojených, různě širokých kamenných prvků, které jsou na horném okraji ještě spojeny ještě železnou obručí (obr. 4-19). Její průměr je asi 2,3 metru. Dno kašny je vyložené různě velkými obdélníkovými kamennými deskami. Asi v jedné třetině výšky vnějších stěn probíhá jednoduchá profilová linka. Na západní straně vyrytý letopočet „1896“; orámovaný jednoduchým pravoúhelníkem.

V historické mapě z roku 1839 je v celém Petrském předměstí zachycena jen jediná, obdélníková nádrž na vodu, která se musela nacházet zhruba mezi dnešními domy v ulici Dukelských hrdinů čp. 84 a 92.²⁴⁷

První informace o kašnách na předměstí je z roku 1882, kde byla poblíž Dolní brány stará, zřejmě již nefunkční kašna zrušena a o čtyři domy dál postavena nová.²⁴⁸ V rámci projektu zásobování vodou na konci osmdesátých a na počátku devadesátých let 19. století byly na Petrském předměstí rovněž postaveny dvě nové kašny, jejichž umístění není blíže udáno.²⁴⁹ Avšak dá se vycházet z toho, že jedna z obou kašen stojící vedle domu 35-II (ten stál východně od dnešního čp. 87)²⁵⁰ je kašna postavená v roce 1896.²⁵¹ Místo a rok stavby souhlasí s ještě dnes existující kašnou.

Obr. 4-19: Kašna z roku 1896 s moderní sochou „Kolotoč lásky“ od KORBINIANA HUBERA na východním konci ulice Dukelských hrdinů. / Röhrkasten aus dem Jahr 1896 mit der modernen Skulptur „Liebeskarussell“ von KORBINIAN HUBER am östlichen Ende der Straße Dukelských hrdinů.

Kamenné prvky jsou z hrubozrnné dvojslídne žuly; desky na dně kašny jsou zřejmě z podobného materiálu. Kašna je obklopena do kruhu položenými žulovými dlažebními deskami, které pocházejí zřejmě ze stejného roku stavby kašny.

Uprostřed kašny je asi dva a půl metru vysoký polygonální sloup s obloukovitě klenutou hlavicí, na níž je umístěna socha „Kolotoč lásky“ se dvěma postavami. Ta je dílem umělce KORBINIANA HUBERA z Duggendorfu u Regensburgu a byla vytvořena v roce 2013 v rámci sochařského sympozia.

Všechny nově přidané prvky jsou ze středně zrnité až hrubozrnné flossenbürské žuly s charakteristickými plátky světlé slídy.

Obr. 4-20: „Vodní kámen“ s motivem plachetnice u kašny na východní části Petrského předměstí. / „Wasserstein“ mit dem Segelschiff-Motiv beim Röhrkasten in der östlichen Petersvorstadt.

Několik metrů na sever od kašny stojí na zelené ploše asi 20 centimetrů vysoký štokovaný kamenný kvádr – „vodní kámen“ ze světlé, středně zrnité biotitické žuly, který vykazuje neostře ohraničené, tmavé vložky cizí horniny (obr. 4-20). Z horní plochy kvádrů byl umělcem TILEM ETTLEM vytvořen obrys plachetnice.

4.8 Kašna u kostela sv. Petra a Pavla

Kašna před severní zdí, která obklopuje kostel sv. Petra a Pavla (obr. 4-2: č. 9), má – jinak než ostatní městské kašny – oválný tvar (obr. 4-21).

Obr. 4-21: Oválná kašna před zdí nádvoří kostela sv. Petra a Pavla. Nad kašnou visí socha s motivy zvířat a lidí od KORBINIANA HUBERA z roku 2021. / Ovaler Röhrkasten vor der Mauer des Hofes der Kirche St. Peter und Paul. Über dem Röhrkasten hängt die Skulptur mit Tier- und Personenmotiven von KORBINIAN HUBER aus dem Jahr 2021.

Avšak základní stavba kašny zůstává stejná; je asi jeden a půl metru hluboká a je sestavena z dvanácti maltou spojených, různě širokých kamenných prvků, které jsou navíc spojeny u horního okraje kašny černě natřenou železnou obručí. Kašna je asi dva a půl metru dlouhá a jeden a půl metru široká.

Na severní straně kašny, směřující k ulici, je vysekán obrys tvaru, který připomíná obdélníkový čtyřlístek se zašpičatělými listy. Tato ozdoba zřejmě sloužila jako rám pro letopočet zřízení kašny; ten však nelze rozeznat.

Kamenné prvky jsou převážně ze středně zrnité dvojslídné žuly s velkým obsahem muskovitu. Roku 1889 bylo rozhodnuto, že u domu č. 60-II (první budova východně od kostela sv. Petra a Pavla²⁵²) bude postavena kašna.²⁵³

Obr. 4-22: Reliéf s motivy zvířat a lidí z flossenbürské žuly. Umělecké dílo bylo vytvořeno v roce 2021 v rámci projektu „Žula a voda“. / Reliéf mit Tier- und Personenmotiven aus Flossenbürger Granit. Das Kunstwerk wurde 2021 im Rahmen des Projektes „Granit und Wasser“ geschaffen.

Na základě tohoto popisu místa lze poměrně jistě říci, že se jedná o ještě dnes existující kašnu u zdi kostela sv. Petra a Pavla. Přitom se pravděpodobně jedná o jednu ze dvou výše zmíněných kašen, které byly postaveny na Petrském předměstí v rámci projektu zásobování vodou na konci 19. století.²⁵⁴

Tato kašna nemá ve svém středu žádnou sochu, zato je na kostelní zdi nad ní umístěna umělecky zpracovaná kamenná deska z modrožluté, hrubozrnné flossenbürské žuly (obr. 4-22). Je asi jeden a půl metru dlouhá, půl metru vysoká a deset centimetrů silná. Reliéf představuje různé postavy zvířat a lidí stojících na okraji kašny. Scéna je ohraničena mírně vystupujícím rámem. Reliéf byl vytvořen v roce 2021 v rámci projektu „Žula a voda“ umělcem KORBINIANEM HUBEREM.

Několik metrů západně od kašny se nachází asi 30 centimetrů vysoký štokovaný „vodní kámen“ ze světlé, středně zrnité biotitické žuly, který je zapuštěný do dlažby (obr. 4-23). Do vrchní plochy kvádrů byl vpracován plastický obrys rozety. Část kvádrů zapuštěná do dlažby má o něco větší formát než vyčnívající kámen sám.

Obr. 4-23: „Vodní kámen“ s motivem rozety u kašny před nádvořím kostela sv. Petra a Pavla od sochaře TILO ETTLA. / „Wasserstein“ mit Rosettenmotiv beim Röhrkasten vor dem Hof der Kirche St. Peter und Paul von Bildhauer TILO ETTL.

4.9 Monolitické vodní koryto na nádvoří kostela sv. Petra a Pavla

Vedle šesti kašen v centrální části města existuje ještě jedno kamenné koryto, které se nachází na nádvoří před kostelem sv. Petra a Pavla v Bezdrůžické ulici (obr. 4-2: č. 10). Jedná se o asi jeden metr širokou a dva metry dlouhou nádrž, která byla zhotovena z monolitického bočníkovitého balvanu („Wollsack“) z hrubozrnné dvojslídne žuly (obr. 4-24). Jako bočníkovitý balvan jsou označovány žulové bloky, které mají v důsledku silného zvětrání zaoblené rohy a hrany. Toto zvětrání je typické pro žulové horniny a poprvé byly balvany takto pojmenovány na hradní skále Falkenberg v Horní Falcí.²⁵⁵

Stopy opracování jsou velmi pěkně viditelné především uvnitř nádrže (obr. 4-25). Horní okraj žulového žlabu je na jedné straně silně poškozený, na jednom konci je vytesán přepadový zářez.

Obr. 4-24: Monolitický žulový žlab na severní straně kostela sv. Petra. / Monolithischer Granittrog an der Nordseite der Peterskirche.

Obr. 4-25: Stopy opracování kamene na vnitřní stěně vodního žlabu, které svědčí o vyhloubení monolitického bočníkovitého balvanu z hrubozrnné žuly. / Bearbeitungsspuren an der Innenwand des Wassertrogs, die vom Aushöhlen des monolithischen „Wollsack“-Blocks aus großkörnigem Granit herrühren.

-
- ²¹⁷ Kašna ve Flossu:
https://geodaten.bayern.de/denkmal_static_data/extern_e_denkmalliste/pdf/denkmalliste_merge_374121.pdf;
POBLOTZKI 1980, s. 280nn.
- ²¹⁸ SENFT & LENZ 1932, s. 112.
- ²¹⁹ ADELUNG ad. 1808, s. 1147.
- ²²⁰ URBAN ad. 1937, s. 520.
- ²²¹ SENFT & LENZ 1932, s. 180.
- ²²² URBAN ad. 1937, s. 23n., 56.
- ²²³ URBAN ad. 1937, s. 520.
- ²²⁴ ADELUNG ad. 1808, s. 1144.
- ²²⁵ Císařské povinné obtisky
stabilního katastru 1 : 2880 – Čechy.
- ²²⁶ URBAN ad. 1837, s. 152; RAUSCHER ad. 1964: Stadtplan /
Plán města.
- ²²⁷ URBAN ad. 1937, s. 89n.
- ²²⁸ Císařské povinné obtisky
stabilního katastru 1 : 2880 – Čechy.
- ²²⁹ URBAN ad. 1937, s. 89n.
- ²³⁰ Österreichische Nationalbank /
Rakouská národní banka.
- ²³¹ URBAN ad. 1937, s. 148.
- ²³² RAUSCHER ad. 1964.
- ²³³ Schmidt 1789, s. 35.
- ²³⁴ SENFT & LENZ 1932, s. 520.
- ²³⁵ URBAN et al. 1937, s. 60.
- ²³⁶ URBAN et al. 1937, s. 60.
- ²³⁷ Císařské povinné obtisky stabilního
katastru 1 : 2880 – Čechy.
- ²³⁸ Císařské povinné obtisky stabilního
katastru 1 : 2880 – Čechy.
- ²³⁹ SENFT & LENZ 1932, s. 939n.
- ²⁴⁰ URBAN ad. 1937, s. 128.
- ²⁴¹ URBAN ad. 1937, s. 64.
- ²⁴² SENFT & LENZ 1932, s. 520.
- ²⁴³ SENFT & LENZ 1932, s. 520.
- ²⁴⁴ SENFT & LENZ 1932, s. 539n.
- ²⁴⁵ URBAN ad. 1937, s. 128.
- ²⁴⁶ Císařské povinné obtisky stabilního
katastru 1 : 2880 – Čechy.
- ²⁴⁷ Indication sketches - Bohemia (National Archive) /
Indikační skici – Čechy (Národní archiv).
- ²⁴⁸ URBAN ad. 1937, s. 101.
- ²⁴⁹ URBAN ad. 1937, s. 127n.
- ²⁵⁰ RAUSCHER ad. 1964.
- ²⁵¹ URBAN ad. 1937, s. 152.
- ²⁵² RAUSCHER ad. 1964.
- ²⁵³ URBAN ad. 1937, s. 131.
- ²⁵⁴ URBAN ad. 1937, s. 127n.
- ²⁵⁵ LAGALLY ad. (2011), Geotop č. 4.